

Romain Rolland

Maxim Gorki

1926

Niciodată nu a existat și nu poate exista o epocă, în care ceva „etern” să nu fie distrus, în care rațiunea să nu atașeze în mod voluntar de distrugerea credințelor și superstițiilor, de teoriile și prejudecățile pe care ea însăși le-a creat, pentru a le distruge prin eforturi dureroase, cu scopul de a găsi acel adevăr suprem care va rezista propriei sale forțe.

Îmi pare că niciodată nu a existat o epocă în care europenii să se fi aflat într-o stare de necredință, slăbiciune și auto-negare, atât de tragică ca aceea pe care o trăiesc astăzi, orbiți de grozăviile măcelului odios al anilor 1914-1918, și-n așteptarea ororilor războiului universal de clasă.

Azi sunt mai mulți, decât oricând, aceia a căror filosofie se rezumă în: „După noi potopul” și niciodată licențele intelectuale și sensuale n-au îmbrăcat forme mai respingătoare ca-n zilele noastre; niciodată oamenii nu s-au abandonat atât de pasiv și atât de mecanic, influenței degradante a realității. În această epocă de reîntoarcere la barbarie, a vorbi de umanitate, se consideră un „rău”. Și dacă, dintr-o veche obișnuință, se strigă „Milă pentru oameni”, se va adăuga: fără a distruge ura pe care v-o inspiră oamenii.

Se vorbește și se scrie despre ruinele și „crepusculul” Europei, cu mult entuziasm, spirit și chiar „gust”, dar niciun glas nu se ridică pentru a striga necesitatea unei renașteri europene. Ce zile îngrozitoare! Peste tot bubuitul surd al distrugerii, și pretutindeni atâta tristețe! Și când oamenii se înveselesc, țipetele veseliei lor îmi reamintește bucuria disperată a cântecului pe care l-au creat, după 1906, în închisorile rusești, condamnații la moarte:

Prieteni, iată cea din urmă zi

Ce-o voi mai petrece cu voi!

Din ce în ce mai insultată de luxul exagerat al claselor diriguitoare, muncitorimea se organizează într-o singură armată europeană, pentru ca să măture ceea ce a putrezit și putrezește.

Eu salut cu sinceritate această operă, neuitând, că omul nu este făcut pentru revoluție, ci revoluția pentru om. Și, se înțelege, stupiditatea forțelor elementare iritate, mă îngrozește și mă repugnă. Eu îmbrățișez cu o dureroasă iubire pe toți aceia care, în zilele noastre întunecoase crează fără încetare, valori intelectuale.

Romain ROLLAND este unul - posibil unicul? - dintre acei oameni cu o tenacitate neostenită. Și având marea onoare de a face parte dintre prietenii săi, îmi este cam greu să vorbesc despre el, deoarece eu cred necesar, vorbind despre prietenii mei, să le subliniez greșelile lor ideologice sau de altă natură.

Când citesc amintirile sau părerile unora despre prietenii lor, aproape întotdeauna ghicesc epigraful pe care autorul nu l-a scris: „Sunt ca și el”, sau „Sunt chiar mai ceva decât el”.

Prietenii de acest gen - mă fac să gândesc la blestemul pe care D-zeu i l-a aruncat lui Adam, după cum povestește Biblia, și să cred că este incomplet: eu cred că după cuvintele: „Îți vei câștiga pâinea din sudoarea frunții tale”, D-zeu a mai adăugat: „Și de aceea, îți dau un prieten pentru pedeapsa ta”.

Dar sunt sigur, că soarta îl va feri pe Romain Rolland, de un astfel de prieten.

Nefiind critic, nu voi vorbi despre poetul care a creat „Tragedie de la Foi; Jean Cristophe; Colas Breugnon”; aceste poeme în proză, care posibil sunt cele mai uimitoare lucrări ale zilelor noastre. Trebuie să ai o inimă capabilă de miracole pentru a crea, în Franța, după tragediile pe care le-a trăit în această țară, cărți atât de minunate și de o credință atât de statornică și plină de curaj în „aproapele său francez”. Eu îl admir pe Romain Rolland, pentru această credință, care predomină tot ceea ce el scrie, tot ceea ce el face. E mult timp decât, pentru mine Romain Rolland este Tolstoiul Franței, însă un Tolstoi scutit de ura din rațiune - de acea teribilă ură care, pentru raționalistul rus, a fost izvorul marilor sale suferințe și care l-a împiedicat atât de crud, să rămână un artist genial.

Se spune că: Romain Rolland este un Don Quichotte. Din punctul meu de vedere, este tot binele ce se poate spune despre un om. În jocul, - nemilos pentru noi -, al forțelor istorice, un însetat de dreptate este o forță, și el este capabil să reziste absurdității acestui joc. Vladimir Ulianov a știut să dovedească, că filosofia istoriei la Tolstoi, este departe de adevăr, și că rolul individului în istorie nu-i într-un totul așa precum le arată Karl Marx.

Romain Rolland, este încăpățânat și semeț, ca un francez perseverent, și în realitate el este un om liber. Trebuie să ai ferma convingere că nu greșești, pentru a spune liniștit și răspicat, în momentul în care mii de oameni se bucurau cu răutate de moartea lui Lenin, că „Lenin este cel mai mare om de acțiune al secolului nostru și cel mai dezinteresant”.

Printre scriitorii Europei, primul care a ridicat glasul contra războiului a fost Romain Rolland. Aceasta i-a adus multă ură. Era și natural: cine este capabil să iubească un om, pentru că spune adevărul? Într-una din operele sale, el prezintă, cu suflet de artist, venirea unui alt adevăr, binefăcător și de mult timp necesar omenirii. El prevede venirea unui nou tip de femeie, destinată a înlocui pe cea care ajută la distrugerea acestei lumi, - a unei femei, care înțelegându-și rolul său de animatoare a culturii, vrea să intre în această lume autoritară și omnipotentă, ca stăpâna sa legitimă, și ca mamă a oamenilor pe care i-a creat și care răspund în fața ei, de opera lor.

Tăria iubirii lui Romain Rolland pentru univers și om, mă miră, invidiez credința lui fermă în puterea iubirii. Eu nu-l cred un optimist: nu-i decât un stoic idealist. El trebuie, fără îndoială, să simtă adevărul adânc, ascuns în următorul proverb rus: „Totul trece, afară de adevăr”.

Având curajul de a nu închide ochii în fața nenumăratelor suferințe, care torturează pe oameni, el trece pentru a ne lăsa purul și veritabilul adevăr. Romain Rolland își continuă cu siguranță opera sa de poet și gânditor.

Eu nu l-am văzut niciodată, însă gândesc că ochii lui Romain Rolland trebuie să fie calmi și triști, și că vocea sa este dulce, dar fermă.

Sunt fericit când știu, că în această Franță, pe care o iubesc din copilărie, există un om atât de nobil și un artist atât de generos ca Romain Rolland.

Biblioteca Anarhistă

Maxim Gorki
Romain Rolland
1926

„Patru figuri ale spiritului omenesc”, în traducerea lui Ion Ionescu-Căpățână (1936)

ro.theanarchistlibrary.org